

KIRJOITUS

Monitieteinen humanistinen termihanke
7.2.2018 | Janne Vanhanen

”Kirjoitus” Termipankissa

■ KIELITIEDE

määritelmä: merkkijärjestelmä, joka kuvaa sovituin symbolein tai merkein tiettyä osaa puhutusta kielestä eikä edusta suoraan kielenulkoisia seikkoja

lisätiedot: kirjoitusta voidaan ajatella puhutun kielen isomorfisena ekstensiona, joka saattaa kehittyä osittain omaan suuntaansa

"Kirjoitus" Termipankissa

■ KIRJALLISUUDENTUTKIMUS

määritelmä: kirjoitettu teksti; kielellisen ilmaisuuden tallettaminen näkyvin symbolein; kirjoittamistapahtuma

selite: Barthes: ei ole neutraalia kirjoitusta, kaikki kirjoitus tuottaa käsitystämme maailmasta; kaksi kirjoitustapaa: kirjoittajaa (*écrivain*) ohjaavat ulkokielelliset tavoitteet, kirjailija (*écrivain*) pyrkii kiinnittämään lukijan huomion kirjoittamistoimintaan

”Kirjoitus” Termipankissa

■ KIRJALLISUUDENTUTKIMUS

lähikäsitteet (Barthes):

- **luettava teksti:** kommunikatiivinen teksti, joka ei edellytä lukijalta muuta kuin passiivista vastaanottoa ja omaksumista
- **kirjoitettava teksti:** teksti, jonka lukeminen edellyttää lukijalta sen uudelleen ”kirjoittamista” lukemisen aikana; lukeminen on tekstin uudelleen tuottamista (avantgardistiset tekstit kuten Joycen *Odysseus*)

Läheisiä käsitteitä Termipankissa

■ KIRJALLISUUDENTUTKIMUS

aseeminen kirjoitus: ei välitä verbaalisia merkityksiä

■ TEKSTUAALITIETEET

lineaarinen kirjoitus: suoraviivainen, riviltä toiselle etenevä, horisontaalinen kirjoitus [esim. painettu teksti]

epälineaarinen kirjoitus: ei etene suoraviivaisesti riviltä toiselle, vaan kääntyilee eri tavoin [esim. käsikirjoitus]

KIRJOITUKSEN KÄSITTEESTÄ

- Tyypillisesti: taito merkitä ja välittää symbolien avulla erilaisia merkityksiä
- Kielitoimiston sanakirja: teksti (kirjoitusmerkkeinä); kirjallinen tuote, se mitä on kirjoitettu
- Uusi suomen kielen sanakirja (Gummerus): kirjoitelma, teksti

KIRJOITUS ESTETIIKASSA

- ”writing”-hakusana löytyy kahdesta estetiikan sanakirjasta
- *The Routledge Companion to Aesthetics*
 - Barthes
- *Blackwell Companion to Aesthetics*
 - Barthes
 - Cavell
 - Derrida
 - irony

KIRJOITUS ESTETIIKASSA

- Barthes: kieli, tyyli ja kirjoitus
- kieli tulee kirjoittajan käyttöön annettuna, tyyli on lopulta konventionaalista
- kirjoitus taas on toisaalta yhteistä, sosiaalista ja solidaarista, ihmisen toiminnan ydintä, mutta ”kirjoitus” kirjoittajan tekona ja valintana koskien sitä, kuinka hän käyttää ja muokkaa konventioita, on ainutlaatuinen luova teko

KIRJOITUS ESTETIIKASSA

- Cavell: kirjoitus on ihmisen toiminnan ja omaperäisyyden tunnusmerkki; runous on kirjoituksen ja kirjoittamisen tutkimista sen omilla keinoilla
- ironia:
 - ”(sala)iva” (Kielitsto)
 - sanojen käyttämistä niiden tyypillisestä merkityksestä poikkeavasti
 - ”epäsuora iva, joka rakentuu sanotun ja puhujan todellisten tarkoitusperien ristiriidalle” (TTP)

KIRJOITUS ESTETIIKASSA

- ironia ”kirjoituksen olemuksena”
- ajatus muotoutuu romantiikan ajan kirjallisuuskriitikoiden (Schlegel, Solger) näkemyksissä, joiden mukaan kirjallisuus huipentuu ironiassa
- ironia modernin kirjallisuuden omimpana lajina; Kierkegaard: aktuaalisuus vaatii kirjailijaa ottamaan ironisen etäisyyden siihen; Lukács: modernin ajan olemassaolo on luonteeltaan riitasointuista ja hajoavaa, siksi sitä kuvaavan kirjallisuuden tulee olla ironista
- jälkistrukturalistien teoretisoima ironinen etäisyys kirjoittajan tarkoituksen ja lukijan ymmärryksen välillä

DERRIDA: Kirjoitus

- Merkit viittaavat aina muihin merkkeihin; ei ole merkkiä joka viittaisi vain omaan itseensä
- ”Kirjoitus” (*écriture*) on Derridan nimitys tälle loppumattomalle viittaamisen prosessille; ei siis merkitse vain konkreettista kirjoitusta
- ”Arkkikirjoitus” (*archi-écriture*) viittaa kuiluun kirjoitetun ja kirjoittajan intention välillä:
vastaanottajan ymmärrys | tekijän intentio

DERRIDA: Kirjoitus

- "Tekijän kuolema": kirjoittaja ei ole läsnä siinä kirjoituksessa, jota luemme ja tulkitsemme
- "Disseminaatio": kulttuurin tuotteiden merkitysten jatkuvan hajaantumisen prosessi; kaikki kirjoitus on disseminoitunutta; aitoja ja todellisia merkityksiä ei ole – ei siis ole "pyhää" kirjoitusta (ts. kirjoitusta jossa merkitys olisi välittömästi läsnä)

DERRIDA: Kirjoitus

- Kirjoitus on siis aktiivista, tuottavaa
- Tämä on vastakohta klassiselle, läsnäolon metafysiikkaan perustuvalle käsitykselle (olemassaolo=läsnäoloa), joka priorisoi puhutun kielen
- Kirjoitus on tällöin vain välikappale, eloton kopio verrattuna subjektin välittömään itseilmaisuun puheessa, jossa ”sielu” tai ”henki” paljastuu (ks. *logosentrismi* Termipankissa)

KIRJOITUS ESTETIIKASSA

- Kirjoitus taideteoksen välineenä
 - kysymys muodon ja sisällön jaottelusta
 - voiko sisällön siirtää välineestä toiseen? (esim. kirjallisten teosten elokuva- tai näytelmäsovitukset)
- Kirjoitukseen perustuvien teosten ontologia
 - *autografiset* teokset ovat uniikkeja ja väärennettävissä (esim. kuvataide, myös grafiikka)
 - *allografiset* teokset voidaan toistaa (esim. musiikki, teatteri ja tanssi, kirjallisuus ja arkkitehtuuri)

Kirjoitus muilla aloilla?